

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра дошкільної і початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

інституту педагогіки і психології

Навчально-наукового

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 012 Дошкільна освіта

освітня програма Дошкільна освіта

Мова навчання *українська*

Погоджено науково-методичною
комісією ННПП

28 серпня 2024 р.

Голова _____

**Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор**

Суми – 2024

Розробники:

Наталія Павлущенко, канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти

Протокол № 1 від «28» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Наталія ПАВЛУЩЕНКО

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
10 год.		4 год.	
Практичні			
28 год.		4 год.	
Самостійна робота			
48 год.		80 год.	
Консультації:			
4 год.		2 год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Надати студентам найважливіші теоретичні основи з фахової мовнокультурної підготовки; систематизувати й узагальнити знання з української орфоепії, стилістики української мови, виробити вміння точності слововживання й сформувані засади мовленнєвого етикету майбутнього працівника освітньої сфери.

2. Передумови для вивчення дисципліни:

шкільні курси Української мови та Української літератури.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРН 3.	Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.
Уміння	ПРН 5.	Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.
	ПРН 17.	Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.
Комунікація	ПРН 18.	Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки; рецензує відповіді інших студентів; творчо виконує самостійну роботу; активно знаходить додаткову інформацію і використовує її для поставлених завдань; вільно користується новітніми інформаційними технологіями.
82-89	Студент вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань; застосовує знання на практиці; творчо виконує практичні завдання і самостійну роботу; має стійкі навички виконання завдань; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдань й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно володіє новими інформаційними технологіями.
74-81	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає певні огріхи у формулюванні висновків; активно виконує самостійну роботу; володіє новими інформаційними технологіями.
64-73	Студент за зразком самостійно виконує практичні завдання; має нестійкі елементарні навички виконання завдань.
60-63	Студент володіє навчальним матеріалом фрагментарно, поверхово; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу; має нестійкі навички виконання завдань; знає основні поняття навчального матеріалу.
35-59	Студент фрагментарно володіє навчальним матеріалом.
1-34	Студент не володіє навчальним матеріалом, виконує лише елементи завдань.

Розподіл балів для заліку

Поточний контроль					Разом	Сума
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2				
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3		70
Поточний контроль						
15	15	15	15	10		
Контроль самостійної роботи						
6	6	6	6	6	30	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути: усні та письмові відповіді, зв'язні розповіді студентів з теоретичних питань, практичних завдань, продемонстровані на практичних заняттях і самостійно виконаної роботи; поточне тестування; реферати; доповіді; презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ»

Тема 1.1. Теоретичні засади культури мовлення та виразного читання. Культура мовлення та виразне читання як педагогічна дисципліна. Загальні засади навчального курсу «Культура мовлення та виразне читання». Мова і мовлення в аспекті лінгводидактики. Нормативність і культура українського мовлення. Поняття терміну «виразне читання». Принципи та умови виразного читання. Вчення К. Станіславського про словесну дію. Емоційність як комунікативна якість мовлення. Проблема експресивності в сучасному мовознавстві. Дикційна та орфоепічна чистота мовлення. Голос. Природи якості і постановка голосу.

Тема 1.2. Позамовні засоби виразності. Жести і міміка як компоненти позамовної виразності. Класифікація жестів (прості, складні, вказівні, ритмічні, психологічні). Правила застосування засобів позамовної виразності при читанні художніх творів з дітьми. Значення позамовних засобів виразності читання для професійної підготовки сучасного вихователя. Значення міміки і жестикуляції вихователя під час читання художніх творів з дітьми. Використання позамовних засобів виразності для відтворення змісту тексту. Класифікації невербальних засобів виразності в різних наукових дослідженнях. Поняття про візуальний контакт. Логічний наголос. Функціональні особливості логічного наголосу. Тактовий логічний наголос. Мелодика мовлення. Значення мелодики мовлення для вираження змісту фрази.

РОЗДІЛ 2. ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

Тема 2.1. Підготовка твору для читання та аналізу його з дітьми. Пропедевтична робота і аналіз твору з дітьми. Виховне, пізнавальне та художньо-естетичне значення тексту. Поняття про ідейно-тематичне багатство твору. Жанрові особливості художнього твору для дітей. Поняття композиції і сюжету твору. Особливості авторських засобів та прийомів типізації. Визначення головної мети читання та аналізу тексту з дітьми. Літературознавчий аналіз твору. Характеристика персонажів твору, їх мовлення та аналіз естетичних особливостей твору. Дієвий аналіз твору. Розподіл твору на частини.

Тема 2.2. Особливості читання прозових творів для дітей. Особливості читання оповідань для дітей. Види оповідань. Читання казки. Своєрідності жанру. Виховне значення жанру казки. Основні принципи роботи над прозовим текстом, особливості читання опису пейзажу, портрету. Роль бачення під час роботи над описовою прозою. Особливості поетичної і народної мови казок. Особливості розказування казок, вплив емоційно-експресивного характеру казки на сприйняття дитини. Особливості виконання казок у поетичній формі. Роль і місце художньої розповіді у роботі вихователя.

Тема 2.3. Жанрові особливості ліричних творів. Види ліричних творів. Особливості віршованої мови. Поняття про емоційно-образну виразність під час підготовки і читання пейзажної лірики. Специфіка роботи над поетичними текстами малих фольклорних жанрів. Жанрові особливості байки. Ритмічність і музикальність як засоби виявлення емоційно-виразного змісту поетичних творів. Особливості темпоритму вірша як допоміжного засобу передачі емоційно-експресивного вираження його змісту. Роль слухача під час читання різних за видами ліричних творів. Жанрові особливості дум, балад, поем. Взаємозалежність основних компонентів байки: ідея-мораль-підтекст. Характерологічні особливості читця байок.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	У тому числі				Усього	У тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. робота		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ»										
Тема 1.1. Теоретичні засади культури мовлення та виразного читання.	20	2	6	2	10	20	2	2		16
Тема 1.2. Позамовні засоби виразності.	18	2	6		10	16				16
РОЗДІЛ 2. ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ										
Тема 2.1. Підготовка твору для читання та аналізу його з дітьми.	18	2	6		10	22	2	2	2	16
Тема 2.2. Особливості читання прозових творів для дітей.	18	2	6		10	16				16
Тема 2.3. Жанрові особливості ліричних творів.	16	2	4	2	8	16				16
Усього годин	90	10	28	4	48	90	4	4	2	80

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Теоретичні засади культури мовлення та виразного читання.	6	2
2	Позамовні засоби виразності.	6	
3	Підготовка твору для читання та аналізу його з дітьми.	6	2
4	Особливості читання прозових творів для дітей	6	
5	Жанрові особливості ліричних творів.	4	
Разом		28	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навчальний посібник. Львів : Світ, 2003.
2. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навчальний посібник. К.: Вища школа, 2003.
3. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії : посібник для вчителів. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2007.
4. Пономарів О. Культура слова. Мовнотилістичні поради: навчальний посібник. 3-тє вид., стереотип. К. : Либідь, 2008.
5. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2004.

Додаткові:

1. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів, 2003.
2. Будянський Д. В. Мистецтво мовлення вчителя як складова педагогічного артистизму. Педагогічні науки : збірник наукових праць. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. С. 334-339.
3. Гавриш Н. В. Художня література в освітньому просторі: сучасні технології. *Дошкільне виховання*. 2011., № 2. С. 4-9.
4. Гладиліна Г. Г., Сеніна В. К. Питання мовленнєвої культури та стилістики. К. : ЦУЛ, 2007.
5. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. К., 2005.
6. Жаркова Р. Є. Дитина виростає (серед/з) книг : практикум з виразного й усвідомленого читання : навчальний посібник. Львів : Норма, 2016.
7. Клімова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Ліра, 2007.
8. Луценко І. О. Готуємось до мовленнєвого спілкування з дошкільниками. К. : Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, 2001.
9. Станіславський К. Робота актора над собою. К. : Мистецтво, 1952.
10. Томан І. Мистецтво говорити. К., 1990.